

Донченко Л.М., Рибальченко Н.П., Семеніхіна Я.С. «Вирішення проблем сезонності на туристичних підприємствах»// Науково-виробничий журнал «Регіональна економіка та управління». – №4(45), 2015. – С. 78-84.

Донченко Л.М. к.г.н., доцент Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького

Рибальченко Н.П. асистент Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького

Семеніхіна Я.О. студентка V курсу Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького

ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМ СЕЗОННОСТІ НА ТУРИСТИЧНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Анотація. Туристична сфера, як невід’ємна частина економіки нашої країни, має специфічну проблему, яка дуже істотно впливає на розвиток туризму в країні, — сезонність. Під сезонністю розуміють більш чи менш стійкі внутрішньорічні коливання рівнів соціально-економічних явищ.

Індустрія туризму відіграє значну роль у формуванні ВВП і забезпеченні зайнятості населення, однак сезонний характер туристичного попиту породжує ряд серйозних проблем у цій сфері, таких як сезонне безробіття, нерівномірний розподіл робочого часу, значна питома вага зайнятості, неповний робочий день, висока плинність кадрів тощо. Особливо гостро стоять проблеми у Запорізькій області, де має місце надзвичайно обмежена тривалість курортного сезону, що тягне неповне завантаження і навіть закриття санаторно-курортних установ у міжсезоння. Розширення меж

Донченко Л.М., Рибальченко Н.П., Семеніхіна Я.С. «Вирішення проблем сезонності на туристичних підприємствах»// Науково-виробничий журнал «Регіональна економіка та управління». – №4(45), 2015. – С. 78-84.

курортного сезону є одним з головних завдань місцевої влади, що дозволить знизити напруженість на ринку праці туристичного регіону.

Теоретичну базу дослідження становлять праці вітчизняних та зарубіжних фахівців, які займалися питаннями та проблемами сезонності в туристичному бізнесі В. Г. Герасименко, А. П. Дурович, В. А. Квартальнов, М. П. Крачило, Г. Ю. Александрова та інші.

Розглянемо проблему сезонності в туризмі Запорізької області. Згідно з КВЕД туризм не виділяється в окрему галузь, тому отримати достовірну інформацію про результати туристичної діяльності в Україні досить проблематично. З певною умовністю туризм можна віднести до сфери не фінансових послуг, причому туристичні підприємства відіграють важливу роль у цій сфері, визначаючи сезонні коливання економічних результатів діяльності.

Зайнятість у туризмі характеризується помітними відмінностями за окремими періодами року, що пов'язано з сезонністю туризму. Під сезонністю розуміється стійка закономірність внутрішньорічної динаміки туристського попиту, що виявляється у внутрішньорічних підвищеннях або пониженнях рівнів попиту на подорожі протягом низки років. У більшості країн світу 80 % туристських потоків припадає на період між травнем і жовтнем. Сезонність створює значні труднощі в індустрії туризму, включно і у сфері зайнятості, породжуючи нерівномірний розподіл робочого часу (надурочні у високий сезон і недостатня завантаженість робітників у міжсезоння) і, як наслідок, значну питому вагу зайнятості, неповний робочий день і плінність кадрів.

Крім того, на сезонність в туризмі впливає фактор «ритм роботи і відпочинку працівників» у виробничій та невиробничих сферах, який вимагає організації тривалих періодів відновлення трудових характеристик організму людини і передбачає надання відпустки більшості робітників і

Донченко Л.М., Рибальченко Н.П., Семеніхіна Я.С. «Вирішення проблем сезонності на туристичних підприємствах»// Науково-виробничий журнал «Регіональна економіка та управління». – №4(45), 2015. – С. 78-84.

службовців саме протягом літа (в цей період накопичується піврічний рівень втоми, знижуються трудові характеристики). Такий же ритм має і схема освітнього процесу дітей та молоді, що передбачає канікули влітку для забезпечення найбільшої ефективності відновлення здоров'я і сил.

У сучасних умовах розвиток туризму визначається не тільки потребами населення, станом його здоров'я і місцем роботи, а більшою мірою - «рівнем платоспроможності рекреантів ». Так, якщо раніше туризм мав соціальну основу (соціальні путівки, система оздоровчих закладів на підприємствах і організаціях), то сьогодні система соціального забезпечення населення зазнала кардинальних змін. Крім того, в усьому світі виявляється стійка тенденція розділення відпустки на дві частини і згідно прогнозом СОТ стара концепція щорічних відпусток заміниться новою формулою: 4-6-ти тижневу відпустку в «традиційний високий сезон відпочинку» і 2-1 тижневу відпустку в несезонний період року [5].

Все частіше відпочинок стає доступним лише заможній частини населення, будучи не тільки засобом відтворення фізичних і духовних сил, а й об'єктом престижного споживання дорогих послуг. У зв'язку з цим збільшується вплив фактора «Комфортність» на схему завантаження санаторно-курортних і туристичних установ – зростання потоку рекреантів в літній період і в комфортабельні установи. У ході соціально - економічного опитування рекреантів з проблем сезонності було підтверджено підвищення попиту саме на високо комфортні послуги у «високий» сезон [6, с. 72].

Проведене опитування відпочиваючих свідчить про значне зниження популярності номерного фонду «без зручностей», що становить майже третину від загальної кількості місць на ринку курортно-туристичних послуг Запорізької області. І в умовах неминучого скорочення в найближчі роки кількості відпочиваючих за рахунок соціальних фондів, можна прогнозувати

Донченко Л.М., Рибальченко Н.П., Семеніхіна Я.С. «Вирішення проблем сезонності на туристичних підприємствах»// Науково-виробничий журнал «Регіональна економіка та управління». – №4(45), 2015. – С. 78-84.

подальше зниження завантаження об'єктів з низьким рівнем комфортності, що також буде відображатися на сезонності роботи рекреаційних установ.

Нерівномірний потік відпочиваючих має, з одного боку, негативний вплив на стан навколишнього середовища і природних ресурсів Запорізької області при значних навантаженнях «високого» сезону, з іншого, - зниження числа відпочиваючих у міжсезоння дозволяє екосистемі регіону в певній мірі відновитися. При цьому важливе значення має забезпечення балансу між рівнем урбанізації та рівнем екологічної безпеки використання території. Слід зазначити, що дана проблема сезонності роботи рекреаційного комплексу потребує окремого дослідження за спеціальними напрямками.

Узагальнюючи вищенаведений матеріал, можна зробити висновок, що на рівень сезонної роботи рекреаційної сфери впливає сукупність факторів, кожен з яких впливає багатопланово, різноспрямовано, нерівномірно. Певна коректування впливу виділених чинників можлива лише при реалізації цілісної науково - обґрунтованої системи заходів загальнодержавного та місцевого управління.

Аналіз виявив в справжній період поглиблення проблеми сезонної завантаження санаторно - курортного і туристичного комплексу Запорізької області, хоча фахівці виділяють передумови для зниження впливу фактора сезонності у Запорізькій області: унікальні кліматичні, ландшафтно - природні та історико-археологічні об'єкти, система рекреаційних об'єктів, підготовлений персонал.

Аналіз наведених нижче факторів дозволяє встановити, що туристична діяльність у Запорізькій області схильна максимальному впливу первинних і всього ряду вторинних факторів сезонності виявлених у світовій практиці туризму. Сезонність в туризмі впливає на структуру зайнятості працівників в туристичній індустрії, особливостями якої є:

- значна питома вага неповної зайнятості;

Донченко Л.М., Рибальченко Н.П., Семеніхіна Я.С. «Вирішення проблем сезонності на туристичних підприємствах»// Науково-виробничий журнал «Регіональна економіка та управління». – №4(45), 2015. – С. 78-84.

- сезонні коливання обсягу зайнятості та трудового навантаження; низька питома вага кваліфікованого персоналу; обмежені можливості професійного зростання;

- значна питома вага жіночої праці.

Все це в серйозній мірі впливає на якість надаваних туристам послуг, знижуючи конкурентність турпродукту. Характеризуючи сезонність в туризмі, можна сказати, що вона має загальносвітові ознаки, але з набагато більш вираженими гострими проблемами, пов'язаними з впливом вторинних факторів. Туристський сезон у Запорізькій області, як і більшості Середземноморських регіонів має чіткий у часових рамках «пік» (високий сезон), що характеризується періодом максимальної інтенсивності туристського потоку. Але наш туристичний регіон і турбізнес, на відміну від розвинених в туристському відношенні країн практично не мають «середнього» чи «не високого» сезону, в реалії після закінчення теплого періоду починається відразу «мертвий сезон». Що є свідченням низького рівня туристської пропозиції.

На даному етапі боротьба з сезонністю в рамках турпідприємств є надзвичайно важливою, як для рентабельності самих підприємств як і для оздоровлення галузі в цілому. Природно, що згладжування сезонності є першочерговим завданням реорганізації туристичної діяльності.

Економічна мета полягає, насамперед, у залученні додаткових коштів у сферу туристичної діяльності, підвищення економічної ефективності комплексу туристичних підприємств, згладжування проблеми зайнятості населення районів туристично-рекреаційної діяльності в міжсезоння [1]. Системні методи спрямовані на скорочення негативного впливу сезонності представлені на рисунку 3.1.

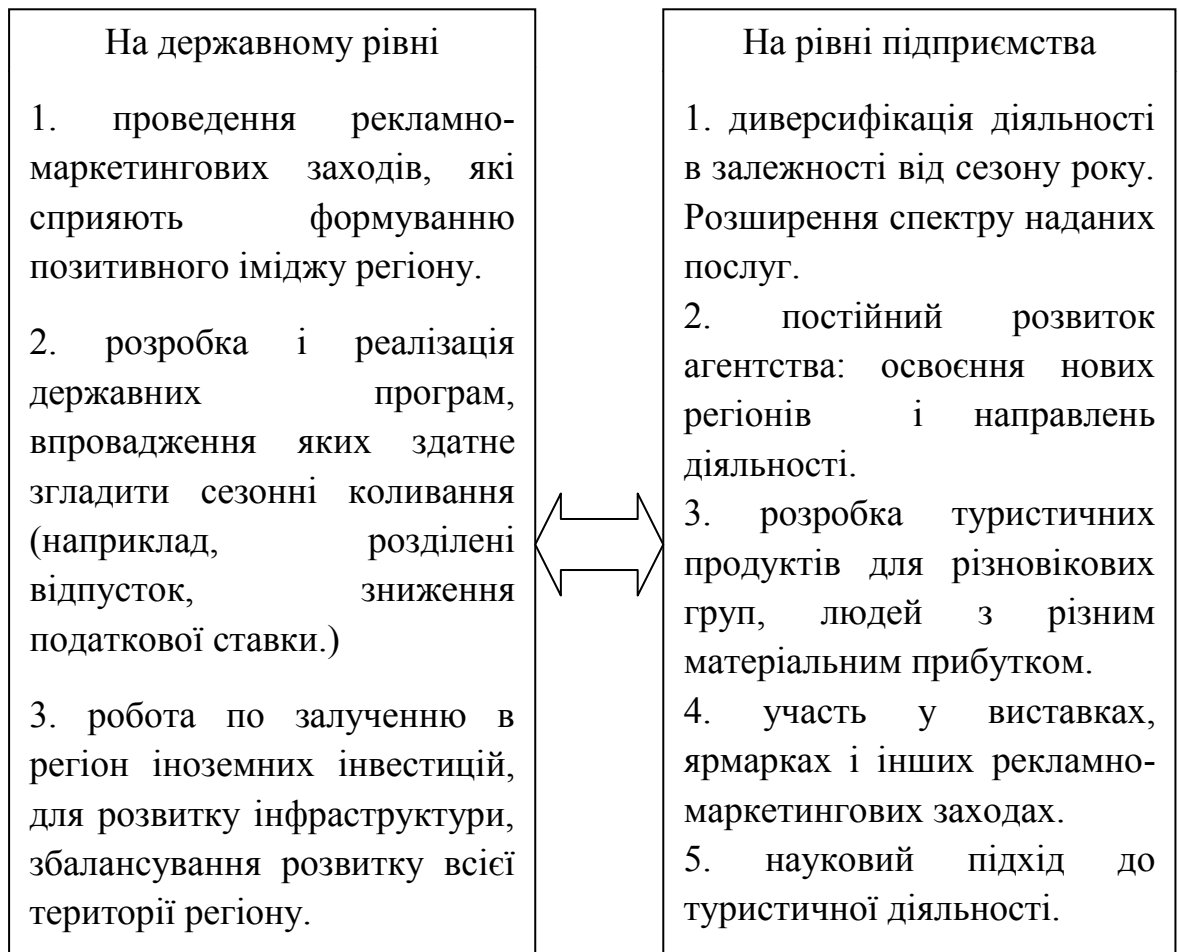

Рис. 3.1. Методи, які направлені на скорочення впливу сезонності.

Ліквідація сезонності переслідує дві мети: екологічну та економічну. Екологічна мета полягає в тому, що часткове згладжування сезонних коливань чисельності туристів дозволить зменшити навантаження на ПТК, водні ресурси та ін. в період масового відпочинку

Найбільш результативним методом, на думку автора, є саме диверсифікація турпродукту самого туристського підприємства, але безумовно за підтримки державної цілеспрямованої політики. У даному випадку важливо визначити найбільш перспективні напрями та види туризму, сприяють згладжування різких рамок сезонності. Таким є активний туризм, як вид відпочинку та спорту.

Проблема сезонності функціонування характерна для багатьох підприємств туризму. Щонайменше це відноситься до фірм, які займаються

Донченко Л.М., Рибальченко Н.П., Семеніхіна Я.С. «Вирішення проблем сезонності на туристичних підприємствах»// Науково-виробничий журнал «Регіональна економіка та управління». – №4(45), 2015. – С. 78-84.

міжнародним виїзним туризмом, адже в різних країнах світу сезони не збігаються за часом, завдяки чому можливе цілорічне функціонування фірми. Основою для вирішення досліджуваної проблеми є як розвиток в Запорізькій області традиційних видів активного туризму так і розробка низки заходів, для організації яких використовувалися б ті рекреаційні ресурси, на які не доводиться основне навантаження у високий сезон. Істотно перерозподілити туристські потоки в запорізькій дестинації, «відтягнути» певний сегмент споживача від узбережжя в зону як у «високий сезон» так і в міжсезоння можливо завдяки розвитку пішохідного туризму. Турфірми пропонують активні тури в період з жовтня по червень сформували стійку клієнтську базу, тим самим отримавши можливість доходу в даний низькорентабельний період.

Аналіз пропозицій на туристському ринку свідчить про те, що останнім часом також збільшився попит на активні тури з елементами дайвінгу, скелелазіння, спелеотуризму. Враховуючи збільшення кількості турфірм, що пропонують вело-тури можна зробити висновок, що це одне з лідируючих напрямків активного туризму, особливо в міжсезоння [4]. Не маловажним фактором привабливості Запорізького регіону як регіону активного туризму є ціна на активні тури. Більш того як конкурентна перевага на відміну від традиційного пляжного відпочинку виступає співвідношення ціна-якість. Цьому сприяє багатий ресурсний потенціал і кваліфіковані кадри, сформовані завдяки системності підготовки закладеної ще в радянський період.

Розв'язання зазначених проблем лежить у площині регулювання туристичного попиту й пропозиції:

1. активне використання маркетингових інструментів, спрямованих на стимулювання попиту в період міжсезоння (зниження цін, надання

Донченко Л.М., Рибальченко Н.П., Семеніхіна Я.С. «Вирішення проблем сезонності на туристичних підприємствах»// Науково-виробничий журнал «Регіональна економіка та управління». – №4(45), 2015. – С. 78-84.

різних пільг, інтенсивна реклама, програма відпочинку взимку та ін.);

2. розширення туристичної пропозиції у міжсезоння (створення багатофункціональних туристичних об'єктів, які можуть функціонувати цілий рік, розробка та просування нових видів тур продуктів, які не піддаються сезонним впливам).

Внаслідок диверсифікації видів туризму, стимулювання розвитку екотуризму, конгресного, культурно – пізнавального й подієвого туризму, можуть істотно розширити рамки активного курортного сезону.

Більш активну роль мають відігравати місцеві органи влади й самоврядування шляхом зваженої іміджевої політики.

Список використаних джерел:

1. Галасюк С. С. Аналіз рівня конкурентоспроможності регіонального ринку туристичних послуг / С. С. Галасюк // Вісник Хмельницького національного університету : науковий журнал. – Хмельницький, 2010– .– (Серія «Економічні науки»). Т.1. – 2010. – №2. - С. 89-93.

2. Зінченко А. І. Туристичний продукт як важлива складова комплексу маркетингу / А. І. Зінченко // Вісник Національного університету “Львівська політехніка”. Логістика / [відпов. ред. : проф., д-р екон. наук Є. В. Крикавський]. – Львів: В-во Львівської політехніки, 2010. - № 690. – С. 265-270.

3. Кифяк В. Ф. Організація туристичної діяльності в Україні / В. Ф. Кифяк. - Чернівці: Книги-XXI, 2003. - 300 с.

4. Колесник О. О. Система показників статистики туризму / О. О. Колесник // Вісник Житомирського державного технологічного університету. Технічні науки : науковий журнал. – Житомир, 2009. - № 3 (49). – С. 241-243.

Донченко Л.М., Рибальченко Н.П., Семеніхіна Я.С. «Вирішення проблем сезонності на туристичних підприємствах»// Науково-виробничий журнал «Регіональна економіка та управління». – №4(45), 2015. – С. 78-84.

5. Коніщева Н. І. Методичні підходи до оцінки соціальних, економічних та екологічних наслідків розвитку туризму : туристично-краєзнавчі дослідження / Н. І. Коніщева, Н. О. Кушірович. – [випуск 2] . – К. : Кармаліта, 1999. – 356 с.